

તત્સત્પરમાત્મને નમઃ

શ્રી તત્ત્વાદર્શ.

ચોજઃ

યનિ મુકુન્દાશ્રમજી.

સંભાત.

પ્રસિદ્ધકર્તા:

શાહ દ્વારકાદાસ દુર્લભદાસની પુત્રી

ચિ. બાઈ જમનાજી—અંભાત.

પ્રત ૧૦૦૦

સંવત ૧૯૮૧]

દ્વિતીયાવૃત્તિ

[ઇ. સ. ૧૯૨૫

ધી ગુજરાત પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. સોમાલાલ મંજળદાસે
છાપ્યું. ઠે. પાંચકુવા ચાર રસ્તા—અમદાવાદ.

મૂલ્ય (યોગ્ય અધિકારીઓને ભેટ.)

૧૨૪૨૯

૩૬

નિવેદન.

શ્રીતત્વાદર્શની પ્રથમાવૃત્તિમાં “ આત્મપુરાણનો ટુંક સાર ” આપવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ તેમાં અનુક્રમણિકાથી વિશેષના નહોતી જેથી એ ભાગને કહાડી નાખી તેને બદલે ગુરૂ સ્તોત્રો ઉમેરી પાછળનો ભાગ જમનો તેમ રાખી આ દ્વિતીયાવૃત્તિ છપાવામાં આવી છે.

આ પુસ્તકની પ્રથમાવૃત્તિ સંવત ૧૯૬૫ માં છપાવી હતી તે વહેંચવામાં પૂર્ણ થઈ જવાથી, કેટલાએક જિજ્ઞાસુઓને નિરાશ થવું પડતું હતું. માત્ર વિધાની સેવા કરવાના ધરાદારથી આ પુસ્તકની છપાઈનો તમામ ખર્ચ. શાહ દ્વારકાદાસ દુર્લભદાસની પુત્રી ચિ. બાઈ જમનાજીએ આપ્યો છે. ધર્મવૃત્તિ ઠોઠને ઠોઠ પ્રકારે મનુષ્યનું હિત કરનાર છે અને ધર્મવૃત્તિને જગત કરનાર વિદ્યા છે. એ વિધાની વૃદ્ધિથી, દેશનો અને આપણા સર્વનો ઉદય છે. તેા ધર્મસેવા અને દેશસેવામાં સુજો પોતાનો ફાળો આપી મનુષ્યજનમની સાર્થકતા કરશે. અસ્તુ.

પ્રમાદ એ માનવ સ્વભાવ છે તેા પુસ્તકમાં ઠોઠ સ્થળમાં રહેલી ભૂલોને સુજો સુધારીને વાંચશે. ઇતિશમ્.

સંવત ૧૯૮૧.
ભાદરવા સુદ પૂર્ણિમા.
ખંભાત.

}

નિવેદક,
યતિ મુકુંદાશ્રમ.

गृजगत् विद्यापीठ ग्रंथालय

[गणित कक्षा विभाग]

अनुक्रमिक ४२४५८० वर्गिक

पुस्तक नं. ८१-८५१६२१

विषय ४-११

तत्सत्परमात्मने नमः

श्रीतत्त्वादर्श ।

मङ्गलम् ॥

अज्ञानतिमिरान्धस्य ज्ञानाञ्जनशलाकया ।

चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरुवे नमः ॥

ભાવમર્થ:—જેમણે શલાકા-સાગી-વડે જ્ઞાનરૂપ અંજન; અજ્ઞાનરૂપ તિમિરમાં આથડનાર-જન્મ મરણરૂપ સંસારમાં ભટકનારની આંખમાં આંજીને, ચક્ષુઓ લઘાડી છે, અર્થાત્ સ્વરૂપ-ભિમુખ કરેલ છે. તે શ્રીસદ્ગુરુપરમાત્માને નમસ્કાર છે.

હાહરૈ.

ગોપિન્દ શ્રીગુરુ છે સદા, લજ્જું પાદ અર્વિન્દ,

ભજતાં ભૂલું દેહ તો, મુકુન્દ તે ગોવિન્દ.

તત્ત્વજ્ઞાની પરમર્ષિ શ્રીવસિષ્ઠ મહારાજ શ્રીરામચંદ્રજીને કહે છે કે, જેમ મત્ત થએલો હાથી અંકુશ વિના વશ થતો નથી તેમ પ્રમાથિ, બલવાન અને પ્રમત્ત મન પણ અવ્યાત્મ વિદ્યાના બંડારરૂપ સાધુ સમાજમરૂપ અંકુશ વિના વશ થતું નથી. માટે દરેક જીવાત્માએ ચોરાશીના ફેરામાંથી છૂટવા સારૂ સતસંભ જરૂર

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય અમદાવાદ ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ

કરવો જોઈએ. મહાત્મા પુરૂષો અનેક પ્રકારની યુક્તિ પ્રયુક્તિઓથી મનના સંશયોને દૂર કરી ભગવાનના ભજનમાં મન લગાવવાનું વારંવાર કહે છે. અને કોઈ વખત તો સખત શબ્દોમાં પણ તાડન કરે છે, છતાં સાચા મુમુક્ષુએ તો કુંભારને દાખલો લઈ સર્વ સહન કરવું. તો પરિણામે જરૂર લાભ થાય છે. કુંભાર ઘડાને વિશાળ બનાવવા દીપે છે. પણ ખૂબી એ રાખે છે કે ઘડાને ઉપરના ભાગમાં જ્યાં ટપલો મારે છે તેજ સ્થળે અંદર પંથર રાખે છે જેથી ઘડો તૂટ્યા ફૂટ્યા વિનાજ મોટો થાય છે તેમ જાની પુરૂષો પણ સર્વત્ર આંતર દૃષ્ટિથી આત્માનેજ ખુલ્લે છે. પણ વખતે ઉપર કઠિણ શબ્દો કહે છે વા સેવા પણ બતાવે છે. છતાં જિજ્ઞાસુએ પ્રસન્નતા પૂર્વક તેમની સ્તુતિ કરી જ્યારે તે પ્રસન્ન થાય ત્યારે પ્રશ્ન કરવો. તો પ્રથમ સદ્ગુરુ શ્રીની સ્તુતિ કરવી જોઈએ. પરંતુ સ્તુતિ કરતાં પહેલાં ગુરૂમાં કેટલી ઉચ્ચ બુદ્ધિ જોઈએ. તે બાબતમાં પૂજ્યપાદ આચ જગદ્ગુરુ શ્રીશંકરાચાર્ય કહે છે તે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે, આપણે રાજને જોટલો શ્રેષ્ઠ માનીએ તેટલી તેની આજ્ઞા માનીએ છીએ તેજ પ્રમાણે ગુરુ તરફ કેટલી શ્રેષ્ઠતા માનવી તે નીચેની કવિતાથી સમજાશે.

શ્રીગુર્વષ્ટક.

છંદ ભુજંગી.

મળ્યો હેહ રડો અને નાર સારી;
રણી બાબરૂ વિત્ત દીધું વધારી;

- ૬રિ પાદ^૧પદ્મે નહિ ચિત્ત ચોડયું;
 કહો તેથી શું ? ક્રાંતિ^૨ને દ્રવ્ય જોડયું. ૧
 વહ પુત્ર ને પૌત્ર ગાયો બહુ છે,
 તથા બંધુઓ મહેલ રે'વા સહુ છે;
 શક્યો ના ગુરૂપાયમાં દિલ સાંધી,
 કહો તેથી શું ? ગાંઠાંકુટુંબ બાંધી. ૨
 ભણ્યો વેદ અંગો^૩ર અને શાસ્ત્ર ચાર,^૩
 કવિતા કરીને લખે ગદ્ય સાર;
 ગુરૂ પાદ જો ના શક્યો દિલ ધારી,
 કહો તેથી શું ? ખૂબ વિદ્યા વધારી. ૩
 સ્વદેશે વિદેશે ઘણું માન પામે,
 મહાચાર વૃત્તિ મહિં પાણું જામે;
 ગુરૂ પાદપદ્મે નહિ વૃત્તિ તાણી,
 કર્યું કારમું જાણજો ધૂળધાણી. ૪
 રથા જે મહિમાં મહિપાલ મોટા,
 દંધ પાદ સેવે સહુ હાર ગોટા;
 ગુરૂ પાદપદ્મે નહિ ચિત્ત લાગ્યું,
 કહો તેથી શું ? જે મળ્યું માન માગ્યું. ૫
 ઘણા દાનથી આખર ખૂબ જામી,
 મળી જોઈતી ચીજ ના કોઈ ખામી;
 ગુરૂ પાદમાં ના શક્યું ચિત્ત જામી,
 કહો તેથી શું ? વેઠવી એ ગુલામી. ૬

કદિ ભોગની યોગની રાજની વા,
 ગળે અશ્વને નારની ચાહ છે ના;
 તથાપિ ગુરૂમાં નહિ ચિત્ત લાગ્યું ?
 કહો તેથી શું ? તેમણે સર્વ ત્યાગ્યું. ૭
 ગૃહે, જંગલે, કામમાં, દેહમાં તે,
 નહિ વર્તવાને કદિ ઉર આહો;
 નમ્યો ના ગુરૂપાયમાં પ્રેમ આણી,
 કહો તેથી શું ? આશ ના ઊભરાણી. ૮
 બહુ મૂલ્યના રત્નને મોતી પામી,
 રહે યામિની કામિનીમાં વિરામી;
 ગુરૂ પાદપન્ને નહિ ચિત્ત રાખ્યું,
 કહો તેથી શું ? વિષયનું સુખ આખ્યું. ૯
 કરે પાઠ જે આઠ આ શ્લોક કેરો,
 ટળે સર્વથા તેહનો જન્મ કેરો;
 રૂડું ધામ મુકુન્દનું સઘ પામે,
 ગુરૂ વાક્યમાં ચિત્ત જેનું વિરામે. ૧૦

શ્રીગુરુ શરણાષ્ટક.

વસંત તિલકા.

ભૂલી હરિ ભવમહિ ભટક્યો; અરે હું,
 જોઈ તરી સુખનિધિ કંઈલા કરે તું;
 માંડી કરો સરવ ભૂલ ગણી તમારો,
 આપી ગુરૂ શરણ દાસ હવે હિંગારો. ૧

જોયું બહુ જનમ ધારણ મેં કરીને,
હાર્યો ઘણી વખત આમ વૃથા કરીને;
આબ્યા નહીં ઉરમહિં તદપિ વિચારે,
આપી ગુરુ શરણુ દાસ હવે ઉગારે.

૨

માયા તણા તિમિરમાં સહજે રસ્યો છું,
સંસારના વિષયમાં જામને વસ્યો છું;
વેહું ગમાર જગમાં બહુ કષ્ટ ભારે,
આપી ગુરુ શરણુ દાસ હવે ઉગારે.

૩

ધારી કદિ પરમ પ્રેમ થકી ન માળા,
મિથ્યા કરી તિલક છાપ બન્યા રૂપાળા;
હેયે ધરી કપટ ભક્ત થયો તમારે,
આપી ગુરુ શરણુ દાસ હવે ઉગારે.

૪

છે વેશ તોય પણ લાજ તમારી જાણે,
જો સહાય નાથ કરશે ન ફળેતી થાણે;
માટે ગણી મન થકી મુજને તમારે,
આપી ગુરુ શરણુ દાસ હવે ઉગારે.

૫

રાશિ સદા સુખતણા મદ મોહ ભાસે,
આશા તણી બહુ પ્રભા હૃદયે પ્રકાશે,
વાધે સદા મન વિષે વિષયિ વિકારે,
આપી ગુરુ શરણુ દાસ હવે ઉગારે.

૬

મતો તણી સર્વ સુસંગત સ્થામ આપો,
ભક્તિ વિષે દિલ સદા પ્રભુ સઘ સ્થાપો;

પામું દયા થકી હવે ભવ દુઃખ આરો,
 આપી ગુરૂ શરણુ દાસ હવે ઉગારો. ૭
 ઇચ્છા નથી અવર અન્તર નાથ મારે,
 છોડી વસ્તુ સઠલ હું શરણુ તમારે;
 લાગે મને પરમ પ્રાણથી તુંજ પ્યારો.
 આપી ગુરૂ શરણુ દાસ હવે ઉગારો. ૮
 વૃત્તિ સહુ મનતણી બહુ સ્થિર રાખી,
 આશા અને મદન જાળ વિસારી નાખી;
 ભાવે કરી પ્રણવરાજની પાસ ગાશે,
 તે જીવરૂપ ટળી રૂપ મુકુન્દ થાશે. ૯

શ્રીસદ્ગુણામાષ્ટક.

હરિગીત છંદ.

મૈત્રી મળી ગગમાં મને બહુ, સ્વાર્થ કચરાથી ભરી,
 ઘટ મૃતિકાસમ ભાગતી, સંઘાયના યત્ને કરી;
 તટે નહિ ખૂટે નહિ સ્વસ્વરૂપ મૈત્રી હામ છે,
 તે મુકુન્દ ચરણુ દાસ કેરા, પ્રેમ પૂર્ણ પ્રણામ છે. ૧
 કંઈક કરી કોઈ વિતરે, કોઈ ચિત્ત દે કોઈ પ્રાણુ દે,
 કોઈ ગાય, ભૂમિ, ઘર અને વાડી, વજ્રકા, વહાણુ દે:
 પણ સ્વરૂપ આપે સ્વજનને, જે સત્ય સુખનું ધામ છે,
 તે મુકુન્દ ચરણુ દાસકેરા, પ્રેમ પૂર્ણ પ્રણામ છે. ૨
 મુદતા સદા સુખ ઉપરે, મલકે દુઃખી દુઃખ ટાળતી,
 અંતર તણા આનંદની; હહેરો શીતળ ઉછાળતી;

- એક એના ખિંડમાં આ, વિશ્વનો વિશ્વામ છે,
 તે મુકુન્દ ચરણે દાસકેરા, પ્રેમ પૂર્ણ પ્રણામ છે. ૩
- ઉપેક્ષ યુદ્ધિ અવગુણે પણ, ગાળી લે ગુણ રત્નને,
 કર્તવ્ય કાંઈ નહિ છતાં, વળગી રહે શુભ યત્નને;
 ચપલ તીરથ ત્યાગીને, સ્થિર સ્તંભતીર્થ મુકામ છે,
 તે મુકુન્દ ચરણે દાસ કેરા, પ્રેમ પૂર્ણ પ્રણામ છે. ૪
- સ્વતંત્ર કરિયું તંત્ર યુદ્ધિ, મન અને દશ ધન્દ્રિયો,
 દશપ્રાણ દેવો દશચતુર, અહંકાર મહાખલ છતિયો;
 સત્તા ન કોઇની જે પરે, વ્યાપક પદે વિરામ છે,
 તે મુકુન્દ ચરણે દાસકેરા, પ્રેમ પૂર્ણ પ્રણામ છે. ૫
- સમાન દષ્ટિ જોડેને નિજ, આત્મરૂપ જગ ચિત્રમાં,
 ગાય, બ્રાહ્મણ, શ્રાવ, સ્ત્રી, ચંડાળ, શત્રુ મિત્રમાં;
 ઇચ્છે અહિત કોનું કદી ન, હૈયે સદ્માની હામ છે,
 તે મુકુન્દ ચરણે દાસકેરા, પ્રેમ પૂર્ણ પ્રણામ છે. ૬
- નિરપૃહ પદે રહિ વૃણસમી, નિખિલ જગવસ્તુ જુએ,
 લલચાય નહિ લેવા કદિ, નિજભોગ યુદ્ધિથી ભવે;
 ભિક્ષાત્ર લાવી ભૂખ ભાગે, દેહમાં નહિ મામ છે,
 તે મુકુન્દ ચરણે દાસકેરા, પ્રેમ પૂર્ણ પ્રણામ છે. ૭
- પ્રેમ પાત્ર પ્રણવ ઉપર, રૈમથી ઢાળે ઘણો,
 નેમ ત્યાં રહેતો નથી, ઉદાર શ્રી સદ્ગુરૂ તણો;
 પ્રેમમાંહિ મગ્ન જનું, ચિત્ત આડે ચામ છે,
 તે મુકુન્દ ચરણે દાસકેરા, પ્રેમ પૂર્ણ પ્રણામ છે. ૮

સ્વપ્ન ચોવીશી.

આપાયા.

ગર્ભવાસથી છૂટી આવ્યો, હરિનું સ્મરણ કરવા,
 માયાની અંધારી પડતાં, કંદે લાગ્યો ફરવા,
 કરારને જીવ કોરે મૂકી, શું વળગે છે આશે,
 એ નયનો તુજ ખંધ થતાં, સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૧
 પુત્ર પ્રસવની વાત જાણીને, માતા મનમાં હલસે,
 પિંડ પ્રકૃષ્ટિત થયું પિતાનું, કુર્દુખ સુખમાં વિલસે;
 એ ઉત્સવને ઉત્તમ સમજી, સાકરતો વહેંચાશે,
 એ નયનો તુજ ખંધ થતાં, સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૨
 ખાલપણમાં ખહુખહુ વિધથી જનની લાડ લડાવે,
 રમતો નિજ ખાજક ન્યાળીને હૃદય તાત હરખાવે;
 આવું પીવું તથા ખેલવું આનંદમાં દિન જશે,
 એ નયનો તુજ ખંધ થતાં, સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૩
 ઠિશોર વયમાં કેલવણીને રૂડી રીતે આપી,
 વ્યવહારે ખહુ ડાહ્યો દિસે ધર્મ ન જાણ તથાપિ;
 પંડિતતા પેખીને પુરી પ્રવિણ પ્રપંચમાં થાશે.
 એ નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૪
 ધન મેળવવા માટે તુંતો રાત દિવસ ખહુ રજતો,
 સુખ પામવા માટે મથતાં દુઃખમાં જાએ કળતો;
 લાખ કરોડ ખજાને ભરતાં ધનપતિ તું કેંવાશે,
 એ નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૫

જોર જીવાની કેરું જાણી મનથી થયો મદ માતો,
 ચાલ અમકતી ચટપટ ચાલે અંગેથી મરડાતો;
 અતારને ફૂલેલ લગાવી ફ્રાકટ ઉર ફૂલાશે,
 એ નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૧
 શરીરને શોભાવા માટે, ટાપટીપ ખહુ કરતો,
 અંતરતો ઊઠરડા જીવું વસે સાફતું ધરતો;
 નહ ધરીને નિત્ય પછીથી નાટક જોવા જાશે,
 એ નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૭
 માનુનીમાં મોહ કરીને પછી પરજીવા ચાલ્યો,
 વરરાજનો વેશ ધરીને મોજ આતશય મહાલ્યો;
 રૂપવતી રામા દેખીને પ્રેમ પાશ ખંધાશે,
 એ નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૮
 મ્હોટા મ્હોટા મ્હોલ ખનાવ્યા તેં સુંદર શૃંગારી,
 હાંડી તખતા ઝુમર ટાંગી શોભા વળી વધારી;
 પક્ષંગ બિછાવી કરી રોશની ખેતી પ્રિયા પાસે,
 એ નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૯
 થોડા, ગાડી, લાડી, વાડી, દારે હાથી ઝૂલે,
 ખહુ સાહિબી નજરે નીરખી સાહેબને તું ભૂલે;
 શિર ઉપર ચમર ઢળે છે છત્રી બાલી દાસે,
 એ નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૧૦
 ખમા ખમા છડીદાર કહે છે કરી લાંબા પોકારો,
 હાજી કહેતા હજાર જોઈ સુણી તારો હોકારો;
 હથિયારો ધારીને તારા નોકર હિંડે વાંસે,
 એ નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૧૧

દશે દિશમાં કીર્તિ પ્રસરી નામ નીકળ્યું મ્હોકું,
 થયેા ખડુ મ્હોટો વ્યાપારી લાખો ચલવે પોહું;
 ભાટ આવી ભપકાથી તારા જાજ જશને ગાશે,
 જે નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૧૨
 દેશ વિદેશે ખડુ દુકાનો મ્હોટી, મ્હોટી સ્થાપી.
 નાતવરા મ્હોટા કીધા પણ ધર્મ પે ના આપી;
 ભગવદ્ ભક્તિ મૂકી તુંતો ચડીએ મોજ વિલાસે,
 જે નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૧૩
 તરણીએ તો તનુજ પ્રસવતાં તાન વધ્યું છે તારૂં,
 અભિમાનથી અંધ ખન્યો ના જીએ નરસું સારૂં;
 મનમાં મલકાયે છે જગમાં મુજ સમ કો નહિ થાશે,
 જે નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૧૪
 તેમ યુવાની વાયુ વેગે ક્ષણિકમાં ગઈ ચાલી,
 શરીરના સાંધા અખડાવ્યા વૃદ્ધાએ તો જાલી,
 તનનું તો સહુ તેજ ઘટ્યું ને રહેરો પડ્યો કીકાશે,
 જે નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૧૫
 શ્રવણ મુણે ના નયને સુએ થરથર કાયા કંપે,
 ખોલાયે ના મુખથી પૂરૂં તોપણ તું ના અંપે;
 શિરવાળો સહુ રવેત થયાને ત્વચા ઝૂલે ચોપાસે,
 જે નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૧૬
 કહ્યું કોઈ માને નહિ તારૂં તોપણ લવરી કરતો,
 દોર હરાયાની પેઠે તું ચો ખાજીએ કરતો;
 વૃષ્ટાના તુરંગે ખેંચી જાડે જીર આકાશે;
 જે નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૧૭

ખાધેત્રો ખોરાક પચેના રોગે લીધો ઘેરી,
 ઘરનાંને ગંદવાડ ગમેના વહાણાં તે સહુ વેરી;
 રામા જે નવ જાતી વેગળી તે આવે નહિ પાસે,
 એ નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૧૮
 જગ છે જૂઠું સુખ દુઃખ જૂઠાં જૂઠામાં શું રાચે,
 હરિ હીરો મૂકીને મૂરખ મોહિ રહ્યો શું કાચે;
 ચેતી લે ચિત્તમાં પ્રાણી તું કાળ કારમો ખાશે,
 એ નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૧૯
 માંડે માંડે કરીને મરતાં કાંઈ ન આપ્યું સાચે,
 પુણ્ય હતું તેતો પરવાર્યો પાપ પોટલી માથે;
 જડ થોનિમાં જઈ પ્રાણી તું પ્રભુ ગુણને કેમ ગાશે,
 એ નયનો તુજ ખંધ થતા સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૨૦
 કાળ તણી એ કૂર કાળથી જે ઉગરવા ધારે,
 મલિનતા સહુ મેનની મૂકી જ ગુરૂ શરણાધારે;
 સંત તણી સંગત કરતાં તું સ્વરૂપ મદ્ય સમાશે,
 એ નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૨૧
 અર્થ અક્ષુ ધૂટીને તારી અંતર આંખો ખૂલે,
 તો માયાની વૃત્તિ સર્વે એક પલકમાં ફેલે;
 પ્રેમ નાથના પદમાં વધતાં જગદાનંદ ભૂલાશે,
 એ નયનો તુજ ખંધ થતાં સહુ સ્વપ્ના સમ સમજશે. ૨૨
 નિર્ભય પદને નિશ્ચય પામી, સત્ય સુખમાં હરશે,
 પુનરાવૃત્તિને ત્યાગીને અભેદ માંડે મળશે;
 અખંડ આનંદને અવલોકી શાન્તિ હૃદયે થાશે,
 અલૌકિક આંખો ઉઘડતાં સત્ય સ્વરૂપ સમજશે. ૨૩

માટે મમતા મૂકી મનથી શ્રીહરિશરણે રહેજે,
અહંકાર ને ઇર્ષ્યા દેરાં મૂળો ખાળી દેજે;
પરમ પ્રેમ ધારીને વસજે મુકુન્દ ચરણની પાશે,
અલૌકિક આંખો ઉઘડતાં સત્ય સ્વરૂપ સમજશે. ૨૪

તત્ત્વમસ્યષ્ટક.

હરિગીતની ચાલ.

સંસારના સંતાપમાં સમજ્યા વિના જઇને મડે,
અવિનાશથી અળગું રહિ, તું અસાર માંહે આથડે;
ત્યાગી બ્રમણ્યતા તાહરી, લે સ્વરૂપ લક્ષ્યવડે વરી,
તે તુંજ છે, તે તુંજ છે, મન બ્રહ્મમાં રે'ને ઠરી. ૧

નહિ સ્થૂલ સૂક્ષ્મ દેહ કે કારણ નહિ તે આત્મા,
આ દેશ નેતિનો કરી, પંડિત ઠહે પરમાત્મા;
નિરોધ કે નિષેધ જોના કો કદિ ન શકે કરી,
તે તુંજ છે, તે તુંજ છે, મન બ્રહ્મમાં રે'ને ઠરી. ૨

આકાશ આદિ ખલકને જ પલકમાં પેદા કરે,
પ્રવેશ કરીને પિંડમાં તે સર્વને પોતે ધરે;
આ પંચકોશો ત્યાગતા વસ્તુ વિશેષે રે'ખરી,
તે તુંજ છે, તે તુંજ છે, મન બ્રહ્મમાં રે'ને ઠરી. ૩

વિષમ વિષયના દેશમાં આ શરીરનો રથ ચાલતાં,
સંયમ લગાવી આખખો દઢ રેન વૃત્તિ જાલતાં;

શુદ્ધ ચિદ્રૂપૂટે ખાંધતા હય ઇન્દ્રિયોને આંતરી,
 તે તુંજ છે, તે તુંજ છે, મન બ્રહ્મમાં રે'ને કરી. ૪
 પરિચિન્ન છે સહુ પુણ્ય તેમાં એક સૂતર જેમ છે,
 ત્રય અવસ્થાના સાક્ષિરૂપે તત્ત્વવ્યાપક તેમ છે;
 બુદ્ધિ અને મન વાણીથી જે ચીજ છે સર્વોપરી,
 તે તુંજ છે, તે તુંજ છે, મન બ્રહ્મમાં રે'ને કરી. ૫
 જેમ ફેંદન કડાં કંઠી વિવિધ રૂપે થાય છે,
 તેમ પુરુષ જગત્ રૂપે નિગમ એવું ગાય છે,
 અભેદ ને અદ્વૈત એવું, સત્ય ચૈતન્ય રહ્યું કરી,
 તે તુંજ છે, તે તુંજ છે, મન બ્રહ્મમાં રે'ને કરી. ૬
 જે જ્ઞાન દીપ્તિ દેહમાં છે તેજ અર્ક વિષે રહે,
 ભાનુ પ્રકાશે તેજ હું જ્ઞાતા વ્યતિહારે કહે,
 સુચતનથી અભ્યાસ એવો હારમાં લેતાં ભરી,
 તે તુંજ છે, તે તુંજ છે, મન બ્રહ્મમાં રે'ને કરી. ૭
 શુભ દાનને ઉપાસના અધ્યયન કરીને વેદનું,
 શ્રદ્ધા ધરે સત ચિત્તમાં ખંડન થવા સહુ ભેદનું,
 નિર્મળ કરી નિજ દિલને સાધન રહ્યા છે જે ધરી,
 તે તુંજ છે, તે તુંજ છે, મન બ્રહ્મમાં રે'ને કરી. ૮
 શમ દમ અને ઉપરામ આણી તત્ત્વ અષ્ટક જે બણે,
 તે અમિત પદ પામી પછીથી જન્મમણું સદા હણે;
 મુકુન્દમાં મળતાં સદા આનંદરૂપે રે તરી,
 તે તુંજ છે, તે તુંજ છે, મન બ્રહ્મમાં રે'ને કરી. ૯

અથાત્મચિન્તન.

ઐપાયા.

શ્રીમચ્છંકર સ્વામિ ચરણે નમુ ઉભય ઠરભેડી,
 શ્રીસદ્ગુરુ ગોવિન્દ છે મારી ભવ તરવાની હોડી;
 ઉભય સ્વરૂપે એક સદા છે સચ્ચિદાનંદ દેવા,
 સત્ય શરણુ છે તેનું મારે જીવસ્મુક્તિ સુખ લેવા. ૧
 આત્મ સ્વરૂપે અભેદ એનું ચિંતન આજ ઠરે છુ,
 શંકરની ગિર્વાણુ ગિરાને ગુર્જરમાં કચરે છુ.
 બ્રહ્મ સ્વરૂપ છે મારે એવો દૃઢ નિશ્ચય છે મારો,
 વ્યાપક વાસુદેવ સ્વરૂપે ક્ષણું ન ઠોથી ન્યારો. ૨
 બંધ મોક્ષ એકે નહિ મારે સહુ કલ્પના ફૂડી,
 બ્રહ્મ સ્વરૂપથી પૃથક્ ન કરમાં વાત વસીએ રડી:
 એમ ઉપાસું સત્ય સ્વરૂપને સ્થિતિ બ્રહ્મમાં મારી,
 ચિદ્ સ્વરૂપે શુદ્ધ સદા હું ચિત્તમાં ચિંતન ભારી. ૩
 અસંગ ને અબાધિત હું છું ઉપાધિ ના ઠશું મારે,
 ચૈતન્ય રૂપ નિરંતર મારું, મુજ મન એવું ધારે;
 બ્રહ્મ સ્વરૂપ હું પોતે છું તો પછી વર્ણાશ્રમ કેવાં ?
 નિશ્ચય એવું ભાસે મુજને ગગન પુષ્પના જવાં. ૪
 અહં બ્રહ્મ તે જાણ્યું ત્યારે સર્વે બ્રહ્મ સ્વરૂપે,
 ભૂત ધશને દેવ ન હિંસે મિથ્યા માયા રૂપે;
 હું છું જાહો હરિ છે જાદા એ રીતે ઉપાસે,
 પશુ સમાન પુરૂષ પીડાતો દ્વૈત દુઃખના ત્રાસે. ૫

પ્રજ્ઞ સ્વરૂપે હુંજ દેવ હું અન્ય કશું ના હિસે,
 આનંદાસ્થિત મધ્યે મારું અભેદ મનહું હિસે;
 સદાય પ્રજ્ઞ સ્વરૂપને સમરે તેનાં દુષ્ટત જાએ,
 ગતિ પરમપદમાં થઈ તેનું આવાગમન વિલાએ. ૬
 જો કાણુ પ્રજ્ઞ સ્વરૂપને સમરે તિમિર તનનું નાસે,
 અવનીનું અંધારું અળપે તરણી તણા પ્રકાશે;
 પ્રજ્ઞાસ્થિત ભરપૂર ભયો છે અજ્ઞાન ખુદ ખુદ એમાં,
 એ ખુદ ખુદ આકાશ સ્વરૂપે ૧અનિલ હિપજયો તેમાં. ૭
 પવન વિષેથી રૂપાવક પ્રકટયો વહનીમાંથી વારિ,
 પાણીમાંથી પૃથ્વી હિપજ આદિ નર ને નારી;
 સહુ સમાયાં એ જીવિમાં જમીન જળમાં જતાં,
 જવલન મહિ જળ પ્રવેશ કરતાં ડશુક સમીર સમાતાં. ૮
 આશુગ અંખર માંહે આઘ્યો નભ અઘ્યાકૃત રૂપે,
 અઘ્યાકૃત આત્મામાં મળતાં હું તે પ્રજ્ઞ સ્વરૂપે;
 ચક્રપાણિ હું વિજીત પોતે માધવ ને મુરારી,
 કતાં લોકતા તણી કૃતિ સહુ અવિઘાએ વિસ્તારી. ૯
 અનન્તને અચ્યુત અમર હું ગોવિન્દને ગિરિધારી,
 અરોપ આનંદી રૂપ મારું જન્મ ગતિ નહિ મારી;
 નિરાલસને નિરાકાર હું નિવિઠલ્ય કહાવું,
 સત્ચિત્આનંદરૂપ સદા હું માયા વશમાં નાવું. ૧૦
 પ્રજ્ઞસ્વ ભરપૂર ભયું છે કદિ નહિ સંસારી,
 અલ્યાસ કદં આનંદ થકી હું એ સજ્જો ઉચ્ચારી;

ધ્યાન યોગ એક માસ કરે તો બ્રહ્મ હતાથી છૂટે,
 એક અયન જો નિત્ય રટે તો કિલ્લિમશ સર્વે ખૂટે. ૧૧
 એક સંવત્સર સનેહ સમરે સરવે સિદ્ધિ પામે,
 જીવતાં મુખી સદા જપે તો જીવન્મુક્તિમાં જામે;
 દેહ નહિ હું પ્રાણ નહિ આ ધન્વિયો નહિ મારી,
 મન જુદાને ચિત્ત નહિ હું અહંકૃતિ અસનારી. ૧૨
 નહિ પવન હું પૃથ્વી પ્રાણી, પુષ્કર પાવક ન્યારો,
 શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ રસ ગંધ તે કદિ ન હોયે મારા.
 નહિ સંસૃતિ સ્વરૂપ મારું મારામાં નહિ માયા,
 સાક્ષી સ્વરૂપે સદા શિવ હું જોવાં જગને છાયા. ૧૩
 જ્ઞાતી ભાકતા સંગ રહિત છું પરમેશ્વર છું પોતે,
 પુણ્ય પાપની વાત જોમ કોઈ લખે ખત્તીની જ્યોતે:
 તેમ ધન્વિયો ચેષ્ટા કરતી હું છું સાક્ષી ન્યારો,
 આદિ, મધ્ય ને અંત મુક્ત છું બ્રહ્માત્માના મારો. ૧૪
 સ્વભાવ નિર્મલ શુદ્ધ પ્રકાશી સંશય કાંઈ ના મારે,
 અનન્ત શક્તિમાન સદા હું સર્વ તણા આધારે.
 સત્યાનંદ ને બોધ સ્વરૂપ હું વ્યાપક છું સહુ કામં,
 એવું ચિંતન અહર્નિશ મેં જમન્યું હૃદય મુકામં. ૧૫
 પ્રપંચ જો આ સઘળો છે તે જૂઠો સ્વપ્ના જોવો,
 વેદ સાક્ષિને ગુરૂ કૃપાથી કીધો અનુભવ જોવો;
 મારામાથી સવ થયું છે મારામાં છે સ્થિત,
 અતે સઘળું લય મારામાં બ્રહ્મ સ્વરૂપ નિર્ભિન્ન. ૧૬

હાલ રૂપ હું નહિ સંસારી બ્રહ્મ થકો ના ન્યારો,
 મુદુંદ નામે દેહ નહિ હું, પિંડ નહિ એ મારો;
 શુદ્ધ સનાતન સ્વરૂપ હું છું, એક અભેદ સદાએ,
 એક અદ્વિતીય બ્રહ્મ સ્વરૂપમાં, જન્મ ન મારું કદાએ. ૧૭

દોહરો.

ચિંતન આત્મ સ્વરૂપનું, કીટ ભમરની યેર;
 કરતાં શાન્તિ પામશે, સદા રહી નિર્વેર.
 હર્ષ શોક હૈયે નહિ, નહિ જગતનું ભાન:
 દિલ દર્પણમાં જનબુએ, નિજ પ્રતિબિંબ સમાન.

સમાપ્તમ્.

યાતિ મુકુન્દાશ્રમજીકૃત પુસ્તકો.

શ્રી કેવલકુન્દી અને નવાવર્ધનુખજેટ, ૬
છપાવવાનાં છે કેાઇ વિદ્યાપ્રેમીની ઇચ્છા હોય તો તેમાં
નીચેના શિરનામે પત્રવ્યવહાર કરવો.

દર્પદલન-(મહા કવિશ્રી જ્યેષ્ઠકૃત સંસ્કૃત કાવ્યને
અનુવાદ) અનુવાદક:—સાહિત્યવાચસ્પતિ કા
દયાશંકર-ખંભાત, મૂલ્ય (૦-૮-૦).

પત્રવ્યવહાર-(સનાતની ને સમાજજ્ઞાનો)

પદ્યમંજરી.

સુરતા સ્વયંવર.

સત્યમુધા.

ગૃહસ્થની ગ હડ.

વૈધવ્યધર્માદર્શ.

શ્રી સનાતનધર્મની પડતી.

શ્રીવેદાન્તપ્રક્રિયા.

નાં કારણો.

શ્રીવેદાન્તસાર.

શ્રીતત્ત્વાદર્શ.

ઉપરનાં (દર્પદલન સિવાયનાં) પુસ્તકો હશે ૮
મુદ્રી ૦-૧-૦ આનાની ટીકીટ મોકલનારને બુકપોષ્ટ
મોકલવામાં આવશે.

સ્વામી પ્રબુવાશ્રમ.

કે. ચંદનલક્ષ્મી પાઠશ

ખંભા

